Особливості викладання гуманітарних дисциплін іноземним студентам

Гончарова О. С.
к. іст. н., доц., доц. кафедри історії України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна
e-mail: olia.goncharova2016@gmail.com

Брагіна Т. М.
к. філос. н., доц., доц. кафедри народної хореографії
Харківська державна академія культури
м. Харків, Україна
e-mail: braginat058@gmail.com

Брагін Ю. А.
к. культурол., доц., доц. кафедри кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна
e-mail: cosinus93@gmail.com

Тенденції розвитку вищої освіти в умовах глобалізації сучасного світу характеризуються її відкритістю та розширенням міжнародного співробітництва у галузі реалізації програм обміну студентами. Тому актуалізуються проблеми, пов’язані з педагогічними особливостями навчання іноземних здобувачів вищої освіти, у тому числі у галузі викладання гуманітарних дисциплін. Безперечно, здобуття якісної освіти іноземними студентами в обраній країні пов'язане з рівнем освіченості студента, тобто якістю знань, умінь, навичок та компетенцій, зумовлених специфікою навчального закладу рідної країни, його теоретичною чи практичною спрямованістю. Однак важливу роль відіграють і форма організації освітнього процесу у закладі освіти приймаючої країни, її відмінність від звичних для іноземного студента, що проявляється у тривалості занять, організації освітнього процесу, методах та прийомах навчання, формі контролю та перевірки знань та ін. До цього додаються ще й культурні відмінності, наявність мовного бар’єру, що стає на заваді у сприйнятті навчального матеріалу та спілкуванні з викладачами й іншими студентами академічної

групи. Тож успішність засвоєння гуманітарних дисциплін іноземними студентами залежить від умілого застосування технологій навчання, оптимальних для полікультурного середовища навчального закладу.

Наявність контингенту іноземних студентів у навчальному закладі ставить перед науково-педагогічними працівниками ряд додаткових задач. Перша з них обумовлена невисоким рівнем знання ними української мови, якою здійснюється викладання. Як правило лише до кінця третього курсу студенти-іноземці набувають оптимального словникового запасу і починають активно використовувати свої знання у навчальній діяльності. А гуманітарні дисципліни у вишах України викладаються переважно на 1-2 курсах, що зумовлює низку труднощів у їх засвоєнні та висуває додаткові вимоги до викладачів кафедр гуманітарного циклу у плані донесення до свідомості змісту предметів та засвоєння студентами хоча б мінімально необхідних знань. Викладачі повинні враховувати, що такі здобувачі не можуть швидко конспектувати лекції, працювати з джерелами, аналізувати великий обсяг інформації, тож використання активних методів, пошуково-дослідних технологій, які дозволяють студентам самостійно набувати вміння та навички при вирішенні особливого роду завдань, проблемних питань, ситуаційного проектування, у роботі з ними застосовувати неможливо. За таких обставин основним методом стає метод редукції, який передбачає зведення складного простого. На заняттях діяльність викладача обмежується тим, що він повідомляє готові знання: він пояснює новий матеріал, підкріплює прикладами, ілюстраціями, досягає його розуміння, перевіряє ступінь засвоєння у вигляді простих, елементарних питань. Студенти сприймають інформацію, записують, заучують, відтворюють, їх діяльність здебільшого є репродуктивною. При цьому дії викладача мають пояснювально-ілюстративний характер, а сам він є лише транслятором знань. У таких умовах використання сучасних методів та технологій навчання (ділові та рольові ігри, дискусії, кейс-методи та ін.) є

практично неможливим з огляду на низький рівень володіння іноземними студентами українською мовою [3, с. 315].

Вирішення названих вище завдань, на наш погляд, можливе при взаємодії викладачів, які реалізують цикл гуманітарних дисциплін з викладачами української мови. По-перше, викладача української мови слід залучити до спільної розробки навчально-методичних матеріалів: лекційного курсу, навчально-методичного посібника, практикуму [1, с. 307]. У рамках такої взаємодії слід підготувати адаптовані під рівень мовленєвої компетентності іноземних студентів тексти лекцій. Вони повинні складатися з простих речень та стійких словосполучень. Доцільно також спільно попрацювати над підготовкою глосарію основних термінів українською, англійською та рідною (за можливості) мовою здобувача освіти. Підготовлений навчальний посібник повинен мати чітку, логічну структуру з виділенням основної та уточнювальної інформації; відповідність лексичного та граматичного оформлення тексту рівню мовної підготовки студентів-іноземців та обмежене вживання багатокомпонентних словосполучень; дозований обсяг інформації та нових слів. Це сприятиме засвоєнню навчального матеріалу з дисциплін гуманітарного циклу та оволодіння науковим стилем мовлення. Результатом такої взаємодії може стати й запровадження на заняттях з ділової української мови читання та розбір фрагментів текстів з гуманітарних дисциплін (історії, філософії, історії української культури тощо). Це дозволить студентам-іноземцям ще раз звернутися до питань, які вивчаються у цих дисциплінах, та надасть можливість глибше вивчити термінологію і освоїти ази мови цих наук. Чим краще студенти засвоять мову, тим легше та ефективніше пройде адаптація, тим швидше вони почнуть повноправно спілкуватися з однокурсниками та ефективніше відбудеться їх включення до культурного середовища нової країни.

Для розвитку мовленєвої компетентності студентів-іноземців ефективним є й запровадження технологій навчання, що носять особистісно-діяльнісний

характер і спрямовані на формування таких якостей та навичок особистості, які дозволять їй самостійно, відповідально та креативно реалізовувати свою діяльність у різних життєвих сферах. Для оволодіння цими компетенціями на заняттях дисциплін гуманітарного циклу доцільно використовувати технології критичного мислення, проблемного навчання та дискусійних форм проведення занять. Зокрема, після поглибленої роботи з текстом лекції, що стосується історії України, традицій та культури українського народу певного періоду, можна запропонувати виконати завдання: на підставі ідей тексту показати особливості традиційної культури його народу, можливого зв'язку історичних процесів із процесами, що відбувалися у їхніх країнах [1, с. 308]. Це приведе до збільшення зацікавленості у вивченні історії та культури нашої держави, сформує прагнення до діалогу, толерантності та культурного обміну, які так необхідні в міжнародному студентському середовищі. Крім того, це сприятиме розвитку мовних навичок та дасть можливість удосконалювати та поповнювати свій словниковий запас.

Коли студентами накопичуються знання основних термінів та понять з певної дисципліни та освоюються форми та способи логічного мислення, можна змінювати й застосовувані педагогічні технології, зокрема, застосувати проведення заняття у формі диспуту. Наприклад, у процесі вивчення філософії епохи Нового часу, можна розділити здобувачів освіти на дві групи. Студенти першої групи повинні відстоювати ідеї представників раціоналізму, а члени другої групи представляти погляди філософів емпіричного спрямування. Перед кожною групою ставиться завдання довести свою правоту у розгляді питання про верховенство раціональних або емпіричних рівнів пізнання людиною світу. Заняття, що проходитимуть в таких формах, вимагатимуть від студентів не лише формального знання матеріалу, а й прояву скепсису щодо суджень опонентів та своїх аргументів. На наш погляд, дискусійні форми найповніше сприятимуть розвитку критичного мислення на всіх її етапах: виклику, осмислення та рефлексії. При цьому сама форма дискусії буде дуже

привабливою для здобувачів у зв'язку з можливістю висловити свою точку зору та наявністю елемента змагальності. Застосування дискусійних форм у навчанні іноземних студентів сприяє не лише набуттю навичок аргументації та доказовості, а й розширенню лексичного запасу, засвоєнню прийомів риторики, набуттю навичок групової роботи та толерантності до іншої думки [2, с. 118].

Таким чином, підвищити рівень навчання з професійних дисциплін, розширити кругозір іноземних студентів може допомогти реалізація принципів полікультурної освіти, як у змісті навчальних дисциплін, так і у формах педагогічної взаємодії, в організації педагогічного процесу, у педагогічних технологіях, формах і методах навчання.

Література:

1. Гребенюк Т.В. Шляхи підвищення інтеркультурної компетентності студентів – іноземних громадян на заняттях з історії української культури. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 р.)*. Харків: ХНАДУ, 2020. С. 303-309.

2. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. 2. С. 114–120.

3. Тохтар Г.І., Кулик А.П. Проблеми навчання іноземних громадян у ВНЗ України та шляхи їх вирішення. *Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України : матеріали міжнародної науково-методичної конференції*. Харків : ХНАДУ, 2005. С. 314–316.